

ELŐADÁSOK

GÉPESÍTSÜK GAZDASÁGUNKAT!

Kedves Hallgatóim!

Újságolvasó hallgatóim nem egyszer olvastak már arról, hogy a kormány az új gazdasági évben a terménybeszolgáltatásnak új módját szándékszik életbeléptetni. Az illetékesek rájöttek arra, hogy a terménybeszolgáltatás eddigi módszerei nem szolgálják a többtermelés érdekeit. Pedig erre a többtermelésre sohasem volt akkora szükség, mint éppen a háborúban. Tudjuk, hogy a háború rombolással, a javak pusztításával jár. A messze harctereken — az időjárás minden viszontagságának kitett — küzdő katonáinknak is több és jobb élelemre van szükségük, hogy helyt tudjanak állni az ellenség irtózatos nyomásának.

A legkisebb faluig is eljutott már az a megállapítás, hogy a mai háborúnak két frontja van: a külső és a belső front. Amint a külső frontnak döntő tényezője a gyalogság, úgy a belső frontnak a termelő, földet túró földműves az éltető lelke. Nagyon találó meghatározása a földművelés háborús fontosságának az öntudatos kisgazdamondás, hogy *mi töltjük a puskát!*

Mindezek lelkiismeretes átértékelése mellett is meg kell állapítani, hogy a közellátás biztosításának eddig használt eszközei nem gyakoroltak ösztönző hatást a termelő rétegekre.

A közellátás biztosítása érdekében, a mult háború eszközével: a rekvirálással próbálták a szükségletet előteremteni. Hogy ez a módszer mekkora elkedvetlenedést váltott ki a termelőkben, az közismert. A veszített háború és a forradalmak keserű szájízét idézte fel. A mult gazdasági évben kipróbált, fejkvótán felüli feleslegek beszolgáltatása szintén nehezen ment és visszaélésekre adott alkalmat.

A szerzett tapasztalatokon okulva, mindkét módot elvetették az intéző körök és szerencsés kézzel hoztak egy új megoldást, amely szabad teret biztosít a haladó szellemű gazda törekvésének, buzdítást jelent a többtermelés irányában. Az eddigi módszerekkel szemben, amelyek annál többet vettek el, minél többet termelt a gazda, most az új módszer annál több terményt hagy a gazda szabad rendelkezésére, minél több terméssel gazdagítja — önértékén keresztül — az ország élelmiszerkészleteit.

Mondjuk meg végre: az 1943. évi termésből a földbirtok kataszteri tiszta jövedelme után kell beszolgáltatni az előírt mennyiségű terményt és a többi a gazda szabad rendelkezésére áll.

Igazságos ez a rendszer azért, mert a földek termőerejéhez alkalmazkodik, hiszen a gyengébb földnek kevesebb a kataszteri tiszta jövedelme, mint a gazdagabb földnek. Tehát az a föld, amely mostoha fekvésénél, soványabb összetételénél fogva kevesebb kataszteri tiszta jövedelem alá van felvéve, kevesebbet fog beszolgáltatni, míg a jól fekvő, dús talajú föld,

ebben magasabb kataszteri tiszta jövedelme alapján — többet tudván teremni — többet is fog beszoigáltatni. Itt aztán érvényét veszti az a mondas, hogy „nem érdemes többet termelni azért, hogy többet vigyenek el”.

Sőt most virrad fel igazán az okszerűen és hangyaszoigalommal dolgozó gazdának! Igaz, hogy a lusta és maradi gazda könnyen kárát vallja tudatlanságának és rosszakaratának. Ha keveset, vagy éppen semmit se termel, bizony felkopik az álla. De amikor nemzetünk élet-halálharcát vívja, ki sajnálná az ilyent, aki tudatlanságával vagy rosszakaratával szinte a fegyvert ütné ki hős katonáink kezéből?!

Vizsgáljuk meg, kedves Hallgatóim, hogy a való életre alkalmazva, mit jelent ez az új módszer.

Tegyük fel: van valakinek 20 k. hold birtoka, amelynek kataszteri tiszta jövedelme átlagosan 15 aranykorona és így 300 aranykorona után kell terményt beszoigáltatnia. Az eddigi közlések szerint minden aranykorona után 10 kg búzát, vagy más terményt kell beszoigáltatni. A jelen esetben tehát 30 q-át. Az így minősített föld megterem közepesen 8 q-át, de okszerű termeléssel könnyen terem 12 és több métermázsát is k. holdanként, viszont a hanyag gazda kezén lehet akár 4 q-ás is a termés, vagy vétkes gondatlanságnál még ennél is kevesebb. Feltéve, hogy szemesterményt a fele birtokon termel a gazda, a közepesnek lesz 80 q, a törekvő gazdának 120 vagy még több mázsa szemtermése, de a hanyag gazdának nem lesz több 40 mázsánál, esetleg ennyi se. Már most mindenkinek 30 q-át kell beadnia és így az értelmes, szorgalmas, gondos és haladó gazdának rendelkezésére marad legalább 80 mázsa, a közepesnek 50 q és a hanyagnak 10 q, vagy ennyi se. Az első a 80 q-ból fedezheti vetőmagszükségletét, elláthatja rendesen családja és munkásai élelmezését és jut szemterméséből állatai abrakolására is — nem beszélve a hízlaláshoz szükséges tengeriről — és jut neki szépen szabad értékesítésre is. Ezzel szemben a közepes termésűnek jó lesz, ha szükségletét fogja tudni biztosítani, míg a hanyagnak *bizony felkopik az álla*. Nem jut annak még vetőmagra se, de a pusztá kenyérre se.

Az elmondottakból láthatják, kedves Hallgatóim, hogy az új termésbeszoigáltatási rendszer igazán a felvilágosult, tanult és törekvő gazdák boldogulását segíti elő a leghathatósabban. Oda értünk, hogy — a háború minden megszorítása dacára — érdemes minden eszközt felhasználni többtermelésünk előmozdítása érdekében.

Vizsgáljuk meg az eszközöket, amelyek a fenti cél eléréséhez a legbiztosabban elsegítenek. Nézzük meg először az adottságokat. A föld — ha szűken is — rendelkezésre áll, de jelen van a magyar földműves hallatlan munkabírása is. Hiányzanak, vagy legalábbis hiányosan vannak meg a termelés eszközei: a gépek.

Ettől a szótól: gépek, nem kell megijedni, kedves Hallgatóim! Igaz, hogy a nagyvilág búzagyárai — szinte a tökéletesség fokáig — gépesítve vannak. Kanada, az Unió, Dél-Amerika, Afrika, Ausztrália hallatlan térségein óriási traktorok szántják a föld tízezerholdjait; mammutüzemeikben repülőgépek szórják le a vetőmagot és a takarulást a páternosztterek végzik. Ezek a páternosztterek arató- és cséplőgépek egybekapcsolva. A traktor maga előtt tolja az aratógépet, futószalag viszi a kévét a traktor után kapcsolt cséplőgéphez, amely a szalmát apróra vágva szétfújja a földön — ez itt a trágyázás — és a tele zsákokat bekötve dobja a páter-

nosztert nyomon követő teherautóra, amely azt a magtárba, szövetkezeti tárházba szállítja.

De magyar kiskgazdáról beszélve, ezek a gépek nem jöhetnek szóba. Magyar viszonylatban kevés a föld, sok az ember, míg az említett helyeken sok a föld és kevés az ember. Az említett helyeken a téli munkát átlag 2, a tenyészidő munkáját 4 ember végzi 1000 holdanként és a tökéletes gépek.

Mondottam, hogy kevés nálunk a föld és sok az ember. Ha a föld nem nyújtható vízszintesen, nyújtható függőlegesen. A több tudás, a jobb és több munka sokszorozhatja meg a magyar kiskgazda termőterületét. A pallérozott ész — téli gazdasági iskolák, téli gazdasági tanfolyamok és ezek koronái: a népfőiskolák —, a szorgalmas munka és a célszerű gépek — megfelelő állaterővel és trágyával — még nagy fejlődési lehetőséget biztosítanak a magyar kisbirtokosságnak.

Vegyük sorba a kiskgazda gépeit.

Legelső az *eke*. Ekéje éppen van minden kiskgazdának, csak nem olyan, amilyen kellene. Sokezer faluban alig akad egy-két korszerű eke. Az egy-két kivételtől eltekintve — arany-, ezüstkalászos kiskgazda többnyire a dicséretes kivétel — bizony az elmúlt századok faekéjével túrták a földet. Nem mondom, jó volt ez az eke a maga korában, amikor még a magyar földnek feleannyi embert kellett eltartani. Jó volt a régi ugargazdálkodás idején és mondjuk meg magyarul: jó volt, *amíg jobb nem volt* és amikor még nem volt annyira életbevágó a többtermelés. De a mai termésigények mellett a föld is alapos megmunkálást követel. Ezt az alapos munkát pedig nem végezhetjük el a fagerendelyes, ósdi ekével. Az alapos talajműveléshez elsősorban kiválóan megszerkesztett, a talaj összetételének és fekvésének legmegfelelőbb eketípust használunk. Hogy hová milyen eke alkalmas, azt iskolázott gazdák szívesen megmondják. Ilyenek pedig — Istennek hála — ma már mindenfelé vannak. A helyes talajmegmunkálás a terméshozamot jelentősen fokozza, ami érthető is, hiszen a jó szántás bőséges csapadék befogadására teszi alkalmassá a talajt. Bő tenyésztési lehetőséget nyújt a talajbaktériumoknak és kitűnő ágyat vet a magoknak.

Természetesen nem közömbös, hogy a magot milyen eszközzel juttatjuk a földbe. Ha kézzel szórjuk — ősi módra —, sok magot mélyen eltemet a borona és sokat a felszínen hagy. Az előbbieket csak nehezen, elkésve kelnek ki, míg az utóbbiak többnyire a madarak táplálására szolgálnak. Így a vetés se egyenletes, se dús nem lehet, annak dacára, hogy a kézi vetés sokkal több vetőmagot kíván, mint a gépvetés. Átlagosan kat. holdanként — a legmérsékeltőbb számítással — 40 kg vetőmaggal kell kevesebb a gépvetéshez és a kevesebb magból mégis dúsabb és bővebb lesz a termés, mert minden mag pontosan olyan mélységbe kerül, amely kikélsére és további fejlődésére a legalkalmasabb. A gépvetésnek külön előnye még: az egyenletes és egyenes sorok, mert ez a száráképződésre különösen előnyösen hat és éppen ezért a géppel vetett termés a legritkább esetben dől meg. Az elmondottakból világos, hogy — nem számítva a többtermés értékét — csupán a vetőmagmegtakarítással a például említett gazdaságnak öt év alatt megtérül a *vetőgép* ára. Pedig a vetőgép élettartama — gondos gazda kezén — akár félévszázadra is kiterjed. És mégis alig látunk a legtöbb faluban egy-két vetőgépet.

A kalászosok termelésénél a szántáson kívül nagy szerepe van a *vetőmagtisztítás*nak. Tiszta magot csak az várhat, aki gondosan megtisztított

magot vet el. Ne felejtjük: a gyom és szemét sokkal szaporább, mint a nemes mag s ezért is gondosan el kell azt a vetőmagból távoztatunk. Erre a célra — már a kisczárda számára is — tökéletes, pontos gépeink vannak kézihajtásra. Ilyen az „ezüst pikkoló szelektor“. Kisebb községek teljes vetőmagkészletét le lehet tisztítani egy ilyen kis gépen és a beszerzése 1—2000 pengő, de a feleárat segélyként megadja a földművelési minisztérium. Igaz, csak a gazdakörbe tömörült kisczárda. De hát volna még olyan faluja az országnak, ahol — önértékük védelmére — még mindmáig nem alakították volna meg a kisczárda községük gazdakörét? Ugy-e, kedves Hallgatóim, ilyen elmaradott falu ma már sehol sincs széles e hazában?

A talajt megmunkáló eszközök közül fontos még a jó *borona*, mert arra szükség van ősszel, szükség van tavasszal. Mindig, amikor a talaj rögös, vagy a hajsziálcövesség veszélyezteti a talaj víztartalmát. Fontos a *henger* is, amely a túl laza talaj tömöttebbé tételét biztosítja. Ezekből is mindig a legjobbat s a nekünk legmegfelelőbbet használjuk.

A kapás növényeknél nélkülözhetetlen a *kapálóeke*. Ez az eszköz módot nyújt arra, hogy növényeinket több kapálás által nagyobb terméshozamhoz juttassuk. A kapálóeke valóságos áldás a jó gazda kezében. Sok szó esik mostanában a tengeri háromszoros kapálásának nagy hasznáról. De sok ellenvetés is elhangzik, hogy a sok kapálást nem győzi a család, vagy nem győzi a sok napszám költségét. Ezen a bajon segít a kapálóeke, amely egy tucat kézikapa munkáját végzi el és a kézikapának csak az igazítás elenyésző munkáját hagyja.

Van a kisczárda még egy jelentős terméscsökkenő mulasztása: *későn töri fel a tarlót*. Van is rá komoly mentsége. Nem ér rá a lassú szántogató munkára, amikor a termés levágása mindennél sürgősebb. Hát ez az ok komoly ok, de — csak annak, aki a *tarlószántó gépeket* nem ismeri, vagy azt hiszik, hogy azok csak a nagybirtoknak valók. Így esik meg — mint az idén is —, hogy az aratás heteiben töretlen maradt tarlóra szárazság jött és később már hiába próbálták szántani a tarlót, olyan volt az, mint a szikla és szegény igavonók inkább beleszakadtak volna, de az eke nem ment el a kőkeményre kiszáradt talajban. Volt aztán kétségbeesés, hogy mi lesz a jövő évi kenyérrel! Hát ha az Isten különös kegyelme nem ad olyan őszt, hogy még Karácsony hetében is vígan lehetett szántani, vetni, bizony a jövő évi kenyér sok helyen nem teremhetett volna meg, abból az egyszerű okból, hogy el se vetették volna a magját.

Bezzeg az a nagyritka, bátor és haladni vágyó kisczárda, aki halgatott az okos szóra: elhitte, hogy a *tárcsásboronát* okkal-móddal a kisczárda is használhatja és egy-két nap alatt felborzolta tarlóját a tárcsásboronával, elroncsolva ezzel a talaj hajsziálcövességét és így elzárva az égető nap elől talajának vízkészletét, a dolog dandárjának fogytán vígan szántogatta tarlóját a maradi szomszédok mérhetetlen csodálkozására. A tárcsásborona azonban nemcsak őszi fegyver a gazda kezében. Kitűnő tavaszi szerszám is, mert ezzel megjáratva az ősszel felszántott föld — akárhogy össze is tömődött —, kiválóan alkalmas lett a tavaszi mag befogadására és fölnevelésére. A tárcsásborona segít kiküszöbölni a legkárosabb és legképtelenebb földművelőmunkát: a *tavaszi szántást*.

A tavaszi szántás nem más, mint a természet ajándékának: a téli csapadéknak az elprédálása. Mit is tesz, aki tavasszal szánt? Elébe teríti a napnak és a tavaszi szeleknek azt a drága nedvességet, amit a tél folyamán

a föld magába szívott, elraktározott. A szétfordult barázdák kínálva-kínálják a föld vérét a szélnek és a napnak. A vértől megfosztott föld jó, ha fele termést ad.

A szecska- és répavágó szintén nélkülözhetetlen gépe a kisgazdának, de talán ennek a használata van kisgazdáink közt legjobban elterjedve, s akinek még ezek a gépei is hiányoznak, azt már igazán nem számíthatjuk az ésszel gazdálkodó földművesek közé. Sajnos, még ilyenek is akadnak. Ezek még arra se jöttek rá, hogy az állat is jobban értékesíti táplálékát, ha az elő van készítve számára.

A kisgazda *takarmányfőző gépeiről* nem beszélünk, mert azokat úgy, ahogy konyhája tűzhelyével, esetleg katlanjával pótolni tudja.

Van azonban egy gépe a gazdának, amelynél szintén görcsösen ragaszkodik az évszázados hagyományokhoz és ez a *kasza*, illetve a *kaszálás módja*.

Azt mindenki tudja, hogy a kaszálás a legnehezebb munka, nehezebb a kazánkovács munkájánál, melyet pedig — joggal — a legnehezebb ipari munkának tartanak. Benne van ez a köztudatban, hiszen a mezőgazdaságban a kaszálási napszám a legmagasabb és arra mindig a javaerejű munkásokat keresik és alkalmazzák. Pedig Amerikában már rég rájöttek, hogy a kaszálás maga nem kíván nagy erőt s így nem is lehet, illetve nem volna szabad nehéz munkának lennie. De hát az is bizonyos, hogy egésznapos kaszálásban a legerősebb férfi is módfelett kifárad. Mi ennek az oka? Az az egyszerű tény, amint azt ugyancsak Amerikában megállapították, hogy a kasza helytelen állásának és a kaszás okszerűtlen testtartásának következménye a kimerülés. Évszázadok beidegződött rossz szokása teszi megerőltetővé a kaszálást. Az a 20—40.000 derékcsavarás, amire semmi szükség sincs a munka elvégzésénél.

Hazánkban Tomka ezredes tökéletesítette a kasza felerősítésének amerikai módszerét, tökéletesebbé tette a testmozgás előírását és az állami birtokon lefolytatott számos kísérlet igazolta, hogy a Tomka-kaszával, Tomka-módszer szerint dolgozó kaszásoknak már nem megerőltető munka a kaszálás.

Ma már minden gazdasági tanintézetben kötelezően tanítják Tomka kaszálását. Igaz szívvel ajánlom kedves Hallgatóim figyelmébe.

Azt az ellenvetést pedig, hogy ezeknek az egyszerű gépeknek beszerzése pénzügyi akadályokba ütközik, nem fogadom el. A kevés gyermekű nem tudja jobb helyre tenni a pénzét, mintha e gépekbe fekteti és ezáltal termelését versenyképesse teszi. A sokgyermekes kisgazdának meg azt a tanácsot adom, hogy forduljon vármegyéje *Közléleti Szövetkezetéhez* és biztosítom, hogy a szükséges összeget, illetve a gépeket megkapja olyan hosszú törlesztésre, hogy elérendő terméstmöbblétének a töredékéből le tudja majd törleszteni.

Andrássy János

TINÓDI SEBESTYÉN

Kolozsvárott 1554-ben „György Hoffgreff műhelyében” nyomatta ki Tinódi Sebestyén összegyűjtött munkáit halála előtt két esztendővel. Az élete delelőjére érkezett férfiúnak, a működése célját megtalált és hivatása tudatában lévő írónak számvetése ez a könyv. Számvetés és egyben vallomás.